تغییر نرخ رسمی دلار در برابر دینار عراق و ملاحظات و آثار اجرای آن

شورای وزیران عراق در بیست‌ودومین جلسه عادی خود، نرخ جدید تبدیل دلار در برابر دینار عراق را تصویب کرد. بر اساس تصمیم جدید، نرخ خرید هر دلار توسط وزارت دارایی ۱۵۰۰ دینار، نرخ فروش دلار به بانک‌ها ۱۵۱۰ دینار و نرخ فروش دلار توسط بانک‌ها و مؤسسات مالی غیربانکی به مصرف‌کننده نهایی ۱۵۲۰ دینار تعیین شده و اجرای آن از ۷ اکتبر ۲۰۲۶ آغاز شده است.

بدین ترتیب، نرخ رسمی مورد استفاده در معاملات نهایی نسبت به نرخ قبلی ۱۳۲۰ دینار، حدود ۱۵/۲ درصد افزایش یافته است. همزمان، گزارش‌های بازار در اقلیم کردستان از افزایش تقاضا برای دلار و رشد نرخ آن در بازار آزاد به حدود ۱۷۰۰ دینار در برابر یک دلار حکایت دارد.

افزایش نرخ رسمی دلار در برابر دینار، با هدف انطباق نرخ رسمی با شرایط اقتصادی و ارزی کشور عراق صورت گرفته است.

ملاحظات و آثار اجرای آن

۱ـ افزایش هزینه تمام‌شده کالاهای وارداتی

مهم‌ترین اثر مستقیم تغییر نرخ رسمی، افزایش هزینه دیناری واردات خواهد بود. واردکنندگانی که ارز مورد نیاز خود را با نرخ جدید تأمین می‌کنند، برای خرید هر دلار نسبت به گذشته دینار بیشتری پرداخت خواهند کرد. در نتیجه، در صورت ثابت ماندن قیمت دلاری کالا، هزینه واردات به دینار افزایش می‌یابد.

با این حال، میزان انتقال این افزایش به قیمت نهایی کالاها یکسان نخواهد بود و به عواملی همچون سهم ارز در قیمت تمام‌شده، موجودی قبلی واردکنندگان، میزان رقابت در بازار و حاشیه سود تجار بستگی خواهد داشت.

۲ـ احتمال افزایش سطح عمومی قیمت‌ها

با توجه به وابستگی قابل‌توجه بازار عراق به واردات، افزایش نرخ تبدیل دلار می‌تواند از مسیر افزایش هزینه کالاهای وارداتی، حمل‌ونقل، مواد اولیه و کالاهای واسطه‌ای به افزایش قیمت‌ها منجر شود. این اثر ابتدا در کالاهایی که وابستگی ارزی بیشتری دارند نمایان خواهد شد و در صورت تداوم نرخ‌های بالاتر، می‌تواند به سایر بخش‌های بازار نیز منتقل شود.

بنابراین، اگرچه افزایش ۱۵/۲ درصدی نرخ رسمی دلار الزاماً به معنای افزایش ۱۵/۲ درصدی همه قیمت‌ها نیست، اما می‌تواند فشار افزایشی قابل‌توجهی بر سطح قیمت‌ها ایجاد کند.

۳ـ احتمال تشدید شکاف میان نرخ رسمی و بازار موازی

در صورتی که نرخ بازار آزاد متناسب با نرخ رسمی تعدیل نشود یا برعکس، افزایش تقاضا موجب رشد بیشتر نرخ بازار آزاد خواهد شد و شکاف میان نرخ‌های مختلف ارز می‌تواند ادامه یابد. گزارش افزایش نرخ دلار در بازارهای اقلیم کردستان، در صورت تداوم، می‌تواند نشانه‌ای از افزایش تقاضای احتیاطی و شکل‌گیری انتظارات افزایشی در بازار باشد.

تداوم این شکاف می‌تواند هزینه مبادلات، ریسک تجاری و عدم‌اطمینان در تعیین قیمت کالاها را افزایش دهد.

۴ـ تأثیر بر واردات و رفتار واردکنندگان

افزایش نرخ رسمی دلار ممکن است در کوتاه‌مدت موجب افزایش هزینه تأمین کالا و کاهش حاشیه سود واردکنندگان شود. در چنین شرایطی، واردکنندگان ممکن است بخشی از افزایش هزینه را به مصرف‌کننده منتقل کنند، حجم سفارش‌های خود را کاهش دهند یا به دنبال تأمین کالا با قیمت پایین‌تر باشند.

در مقابل، در صورتی که تقاضای داخلی برای کالا بالا باشد و امکان انتقال افزایش هزینه به مصرف‌کننده وجود داشته باشد، اثر اصلی تغییر نرخ ارز می‌تواند در قالب افزایش قیمت فروش کالاها ظاهر شود.

۵ـ آثار تغییر نرخ ارز بر واردات کالا از ایران

در خصوص تجارت جمهوری اسلامی ایران و عراق، اثر تغییر نرخ رسمی دلار باید با توجه به نحوه تأمین ارز تجار عراقی واردکننده کالاهای ایرانی مورد ارزیابی قرار گیرد. از آنجا که این دسته از تجار عموماً دلار مورد نیاز خود را با نرخ رسمی دریافت نمی‌کنند و ارز لازم برای تسویه معاملات خود را از بازار آزاد تأمین می‌کنند، نرخ بازار آزاد دلار متغیر اصلی در تعیین هزینه واقعی واردات کالا از ایران محسوب می‌شود.

در شرایط فعلی، با تعیین نرخ رسمی دلار در سطح ۱۵۲۰ دینار و در حالی که نرخ دلار در بازار آزاد حدود ۱۷۰۰ دینار است، همچنان شکاف قابل‌توجهی میان دو نرخ وجود دارد. بنابراین، تاجر عراقی برای تأمین ارز مورد نیاز جهت خرید کالا از ایران، عملاً باید دلار را با نرخی حدود ۱۸۰ دینار بالاتر از نرخ رسمی تهیه کند.

این موضوع از منظر تجارت ایران اهمیت ویژه‌ای دارد، زیرا افزایش نرخ بازار آزاد مستقیماً هزینه دیناری واردکننده عراقی را افزایش می‌دهد و می‌تواند قیمت تمام‌شده کالاهای ایرانی را برای وی بالا ببرد

با توجه به اینکه نرخ واقعی تأمین ارز برای واردکنندگان کالای ایرانی، نرخ بازار آزاد است، در شرایط فعلی نرخ ۱۷۰۰ دینار، بیش از نرخ رسمی ۱۵۲۰ دینار، اهمیت عملیاتی برای تجارت ایران و عراق دارد. بنابراین، برای ارزیابی آثار تصمیم اخیر دولت عراق بر صادرات ایران، لازم است علاوه بر نرخ رسمی، روند نرخ دلار در بازار آزاد اقلیم کردستان و عراق و میزان انتقال آن به قیمت کالاهای ایرانی به‌صورت مستمر رصد شود.

۶_ احتمال افزایش هزینه زندگی و کاهش قدرت خرید

در صورت انتقال افزایش نرخ ارز به قیمت کالاهای مصرفی، خانوارهای عراقی با افزایش هزینه تأمین کالاها و خدمات مواجه خواهند شد. در صورتی که رشد دستمزدها متناسب با افزایش قیمت‌ها نباشد، قدرت خرید واقعی خانوارها کاهش خواهد یافت و ممکن است الگوی مصرف به سمت کالاهای ارزان‌تر تغییر کند.

۷_ تأثیر بر انتظارات تورمی

یکی از آثار مهم تغییر نرخ ارز، صرفاً افزایش هزینه واردات نیست، بلکه تغییر انتظارات فعالان اقتصادی نیز اهمیت دارد. اگر تجار و مصرف‌کنندگان انتظار داشته باشند نرخ دلار مجدداً افزایش یابد، ممکن است خرید و ذخیره کالا یا ارز افزایش یافته و این رفتار خود به افزایش تقاضا و فشار بیشتر بر قیمت‌ها منجر شود.

جمع‌بندی

تغییر نرخ رسمی دلار از ۱۳۲۰ به ۱۵۲۰ دینار را می‌توان یکی از تغییرات مهم در متغیرهای مؤثر بر تجارت و قیمت‌ها در عراق دانست. اثر مستقیم این تصمیم، افزایش هزینه دیناری تأمین هر دلار برای واردکنندگان است و در مرحله بعد، انتقال بخشی از این افزایش به قیمت کالاها و خدمات خواهد بود.

با این حال، میزان اثرگذاری نهایی بر قیمت‌ها به نرخ بازار آزاد، نحوه تأمین ارز، موجودی کالا، رقابت بازار و سهم واردات در قیمت تمام‌شده بستگی خواهد داشت. از این رو، افزایش نرخ رسمی نباید به‌صورت مکانیکی معادل افزایش ۱۵/۲ درصدی قیمت تمام کالاها تلقی شود.